

իրաւունք է տալիս ինձ հասնել մի այսպիսի եզրակացութեան:

Առհասարակ մեղանում երեւում է մի սեռակ տխուր երևոյթ միակողմանի ձգտման, միակողմանի յառաջընթացութեան: Մեր հասարակութիւնը իր հասարակական գործիքներ լինելով միմեանս-նով թիւում գտնուում է դեռ եւ զարգացման այն առաջնակարգ պիւրիտի մէջ, որ բացի զըզրոցներից, ընդունակ չէ ճանաչելու ոչ մի այլ կրթողական միջոց մտաւոր ինքնակրթութեան և յառաջդիմութեան: Մենք սովոր ենք առհասարակ մի տեղաշարժ յափուտակութեամբ բացակայել միայն մի բան՝ զպրոց, զպրոց և միայն զպրոց: Իսկ թատրոն, իսկ զբանական երեկոներ, դաստիարակութեան, ընթերցարաններ և այլ արհմիջոց նման կրթողական հիմնարկներն չունեն մեր հասարակութեան համար ոչինչ գիտնականութիւն իրանց բոլոր զարգացնող և բարոյականացող նշանակութեամբ:

Մեր հասարակութիւնը դեռ եւ չէ ըմբռնել այն ամենահասարակ ճշմարտութիւնը թէ՛ զպրոցներն երբեք անհրաժեշտ են՝ մասող սերունդի կրթութեան համար, ընթերցարանական հիմնարկութիւններն էլ ոչ պակաս անհրաժեշտ են թերոս հասարակութեան ինքնաբերական զարգացման համար: Իսկ Անգլիոյի բոլոր զարգացողների մէջ ոչ մի քաղաք չէ ներկայացնում ինքնուրու անարգացած հասարակութիւն մի միայն մեծ քանակութեամբ, որքան Ալեքսանդրապոլը: Անկարելի է աշխարհիկ անցկեանք և չէ տեսնել բազմութիւնը այն երկրամասերի, որ կազմում է արդէն մեր քաղաքում մի մեծաքանակ տարր և որի համար ընթերցանութեան պահանջը դարձել է արդէն մի ամենարեւելի մաս: Եւ պահանջը, որով, անհետացել է արդէն այն զգոյսային խաւար ժամանակը, երբ ընթերցող սերունդն անուանում էին աստեղծ տիրացուն: Կամ զարգացածացում, իսկ լրագրութեամբ հնարար-բովորի ճակատին շարժապատ միջոցն էին դրուում: Թէ որքան զարգացել է այստեղի կրթ-տասարդների մէջ ընթերցանութեան ճաշակը, պարզ երեւում է այդ մի ուսմանական յաճախ կրթիվող երեւոյթից: Բնատառանց լրագիր տառաշար սերունդը պէտք է տեսնել թէ որքան երկր-տասարդական յարաբերութիւն հասնում է իսկ փոստատան շինութեան առաջ կարգում են լրագիրներն մի այնպիսի ազատութեամբ, որ յատուկ է միայն մասնորական քաղաքներին: Եւ թիւում այն սերունդի մի անգամ ունենում է իր բարոյական ճշմարիտ նոր սերունդի այդ գովելի օրինակը, և արժարժուն նրանց մէջ երբեք ոչ սէր, գոնէ հակումն զէպի լրագիրների կենդանի, ժամանակակից խոսքը և ընթերցանութիւնը:

Այս բոլոր միջոցներով երեւոյթներն նկարագրութեանց յետոյ, թող հիմա ինքը՝ ընթերցողը ենթադրէ՝ թէ որքան կարեւոր է հիմնել մեր քաղաքում մի «Գիտնաշարժարան» ընթերցարան, որից ստանալի օգուտները կարող է խոստովանել ամենայն մի անհատ, որ զիստ գիտնաշարժ այսպիսի կրթողական հիմնարկութիւնը: Եւ մեր ուրիշ որ մէկ հասարակական հիմնարկութիւնից մենք կարող ենք սպասել այն մասնորական նպատակ, որը մասնակարգելու է մեզ բազալապի ընթերցանողները:

Կարող ենք... բաց նրանք ինչպէս ասացի, ծառայում են մի այլ նպատակի՝ մասող սերունդի կրթութեան գործին: Իսկ բացի զպրոցներից մենք չունենք և ոչ մի հասարակ մասնորական և բարոյական զարգացնող, ընդհանրական հիմնարկութիւն: Կարող ենք գուցէ կասնել մեզ մի քանի տգէտներ: Այդպէս ասողներն և թիւր դատողներն զի մենք ունենք միայն մի պատասխան: Այն հասարակական հիմնարկութիւնը, որ ծառայում է, ըստ մեծի մասին, թուղթ խաղալու, արքեպիսկոպոս և կաթալու, չունի իրաւունք անուանելի կրթող հիմնարկութիւն, այլ միմիայն անբարոյականացնող:

Միայն քաղաքային «Գիտնաշարժարան» ընթերցարանը է մի քանիսր անդամակցական վարորդ կարող է մեր կարծիքով, դառնալ հասարակական մասնոր ինքնակրթութեան և զարգացող մեծ գործի միջոց և բաւականութեամբ տալ քաղաքի ընթերցանող բարոյական պահանջին...

Տեղացի

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱԳՐՈՒՄԻ

Մարտի 24

Համարներով միանգամայն ղեկնալու հրատարակող «Journal d'Orient» քրտնական լրագրին և նրա մէջ արդէն լայն տեսնելով յաղածների ուղղութեան, մենք անհարապում հաւաքեցինք 140 բուրձի հետեւալ տիպիներէն և պարտներէն, որոնց անունները ցուցադարս նոտ ուղարկում ենք «Մշակի» մէջ հրատարակելու:

Նիկիոյայոս Հայկազեան 8 բ., Խաչատուր Արմանեան 3 բ., Մարգար Լազարեան 5 բ., Կասպար Տէր-Ռանեան 10 բ., Արման Անանեան 5 բ., Կրիզոր Տէր-Պետրոսեան 2 բ., Եգոր Միլոզեան 5 բ., Եգոր Եղիարեան 5 բ., Արեւմտ Բարտաշեան 5 բ., Հայ ոմն 1 բ., Գիտնաշարժ Բազմաշարժ 3 բ., Սեդիկ Մարգարեան 1 բ., Կոստանդին Խիզանեան 3 բ., Ար. Աղանեան 1 բ., Անայ Միլոզեան 1 բ., Դ. Խաչատուր 1 բ., Դ. Խաչատուր 1 բ., Կէկէլ Լուսինեան 3 բ., Տ. Գլուխեան 1 բ., Օր. Ղ. Գլուխեան 1 բ., Մարիամ Մէլիք-Հայկազեան 3 բ., Թիմոթէ Զորարեան 1 բ., Մարիամ Բազմաշարժ 1 բ., Մարիամ Լուսինեան 3 բ., Կոլոմանեան 3 բ., Ե. Մէլիք-Լազարեան 1 բ., Սոփիա Չիկաշեան 2 բ., Գարեհայ Միլոզեան 1 բ., Նինո Վիդաշեան 1 բ., Լիւիս Աղաբաշեան 3 բ., Մարիամ Միլոզեան 1 բ., Մարիամ Չիկաշեան 5 բ., Աննա Չիկաշեան 5 բ., Նիկիոյայոս Զորարեան 5 բ., Եւանդիկ Գարտաշեան 3 բ., Լիւիս Եւանդիկ 2 բ., Եղիարեան Բարտաշեան 1 բ., Տ. Աղանեան 1 բ., Անայոս ոմն, 2 բ., Մեղանոս Մեղանեան 1 բ., Սոփիա Անտոնեան 2 բ., Արշակ Մեղանեան 1 բ., Արեւմտ Մարիամեան 2 բ., Գիտնաշարժ Լուսինեան 5 բ., Եփեմիա Եղիարեան 3 բ., Կաստուր Մարգարեան 1 բ., Ն. Ն. Տէր Խաչատուր 5 բ., Մարիամ Տէր Խաչատուր 5 բ., Կաստուր Տէր-Գիտնաշարժ 2 բ., Գիտնաշարժ Խաչատուր 2 բ., ընդամենը մէկ հարիւր քառասուն բուրձ:

Կաստուր Տէր-Գիտնաշարժ, Կասպար Տէր-Ռանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մտացանք Վոլոյմայ ԳՕրիանի համար: Մոսկվայից, պ. Աւետիս Բաշալարեանց 4 բ., Կիւլոօզգիւլից, պ. Ա. Եւանդիկեան 8 բ., Բոստոնից, (Գոնի վրա) 6 բուրձ հետեւալ ան-ձնանքներից, որոնցից իւրաքանչիւրն առել է մի բուրձ: Կարոտտ Անպիտով, Սիմէն Եւանդիկեան, Սաման Զախոմեան, Արքայ Կուլի Զարգարով (պարսկ), Մարիամ Տէր-Անտուր-ժատուրեան և Թեոդորոս Եւանդիկեան: Վերջապէս Կարակոյուլից, բժիշկ Միլոզեանից ստացանք 4 բուրձ: Ընդամենը կան 22 բուրձ, իսկ նախկին 153 բուրձ: Ընդամենը 175 բուրձ:

Մտացանք զարձակ Վոլոյմայ ԳՕրիանի լրագրի համար 6 բուրձ, որից 2 բ. ստեղծ է Ալեք. Տէր-Միլոզեանց 4 բ. Նինո Տէր-Լազարեանց, Առաջնայ Բուրձի հետ կան 181 բուրձ:

Ընդամենը Վոլոյմայ ԳՕրիանի լրագրի համար ստացած ենք 321 բուրձ:

Այս ամբողջ թիւով, ինքնուրու հաշիւով մտածելով համար արդէն հաւանական է մի այլ տեսլիկից գիտնականներ իւրեք լուսն ենք, թէ չը նայելով որ յայտնված է եղել, որ ժողովը եկող գիտնականները երկարութեամբ իրաւունք կունենան տեղերի կէս գինը վճարել, երկարութեամբ վարչութիւնները ամեն տեղ անտես են անում նրանց ներկայացրած անդամական տնտեսները, ասելով թէ ամից ոչինչ յայտնի չէ ժողովը մասին և անտես են գիտնականներից տեղերի ամբողջ գինը թիւով զարկով: Մեր ուսումնական հիւրերը մուր-ժան են մնում, ոչ ոք նրանց չէ ընդունում, նրանց համար պարտաւորված չեն սեփական հիւրանոցներում, նրանք չը գիտեն, ում գիտեն, ինչ հիւրանոց գիտեն: Այս բ. վերջի նրանք գիտն են առաջին պատահած հիւրանոց, որով ամեն բանի համար պէտք է վճարեն, չը նայե-

լով որ նրանց խոստացած էր անվարձ սե-նեակ:

Հայրենիք Ստեփանէ Թիֆլիսի մէջ մի քանի օր մնալով, ուղևորվեց զէպի Էմիլիան: Նա նորից մեզ յայտնել որ Վոլոյմայ ԳՕրիանի լրագրին համար ստացել է փող հետեւալ պարտներէն: այդ փողը նա արդէն կանխիկ վճարեց իր Վիկտորի լրագրին, Աստուրայի մայրաքաղաքում անցնելու ժամանակ: Բաթումի մէջ պ. Ալեքսանդրեանից նա ստացել է 8 բուրձ, Բաթումի մէջ պ. Գիտնաշարժ 8 բ., Գիտնաշարժ 8 բ., Աստուր Լազարեանից 8 բ., Ելիգար Բարտաշեանից 8 բ., Թիմոթէ Զորար 8 բ., Գիտնաշարժ 4 բ., Արշակունի Գիտնաշարժ 4 բ., Գիտնաշարժ 4 բ., Երաքանչիւրից 8 բուրձ:

ՄՈՍԿՎԱՅԻՆ մեզ գրում են: «Մեր կողմանի ուսանողները կարծիքով թէ համալսարանական դաստիարակութիւններ ու չէ սկսել, դեռ չեն հաւաքվել Մոսկվայի Լաւ կոնքի, որ չը ստացվեն, որովհետեւ օգոստոսի 21-ին (МОСКОВСКИЙ ЛЕКТОР) լրագրի № 16 մէջ կարգացրեց Մոսկվայի համալսարանի ընդհանրական կարգա-թիւներ, որով դաստիարակութիւններ սկսվում են օգոստոսի 24-ին»:

Մեզ գրում են ՍՊԱՆԱՅԻՆ: «Այս օրերս իմ քաղաքում որ Սիմէն շրջապալ գիւղերից մի քանիս կարողանց մեծ ձիան սկսել Այսպէս, ուրեմն, խաղողը, մի կողմից մերից, միւս կողմից էլ կարողանց ձիանելով, այս տարի զինքն զգալի կերպով կը թանգանայ մեզա-նում»:

ՄՈՂԴՈՒՅԻՆ մեզ գրում են: «Պետրոս Գան-ժուան մի շնոր օրիորդական զարոց է կա-ռուցանում Մոզգոլով և մօտ օրերս պարտը որ երկուսն զարգան 10 հարաւր բուրձ նուր-րից: Անգաւակ լինելու պատճառով իր մասից յետոյ բոլոր կայքը խոստանում է կտակել հա-յոք երկուսն զարգանց: Պ. Գանժուան ունի եր-կու մեծ մագաղաններ և երկարական երկու մեծ, գեղեցիկ տներ: Ասում են այդ կայքից տարե-կան եկամուտը հասնում է 50 հազար բուրձ: Գիտնաշարժ Կարողանում պէտք է դաստա-րակում անեն համալսարանական ուսանողներին, մեծ ուսմանով, դաստաւորները պէտք է լինի հայերէն լեզուով: Տղայից զարգող կը կրի իր անունը, Պետրոսեան զարգող, իսկ օրիորդականը իր անունով անունը, Կունեան զարգող»:

Հայրենիք թիւից մեզ հաղորդում են հետե-ւեալը: «Անցեալ չարաթ Հայրենիքի Զ. եկե-ղեցում ներկայացել է եղել: Ներկայացել տեղը, չը-քաւոր մարդ լինելով, հրաւրել է մի վարդա-պետին, Վերջին հանգիստ կատարելու: Եւ ահա հրաւրելու առկա 10 օր է սկսվել վարդապետ պահանջել էր 10 բուրձ, իսկ ներկայացել տեղը տալիս իր միայն 6 բուրձ: Այնքանպէս համա-ձայնեցան 8 բուրձով, որից 6 բուրձ վարդա-պետին, 1 բուրձ ծառային և 1 բուրձ քաղաքի կողմ»:

ԹԻՖԼԻՍԻՆ հայոց թատրոնի համար Կ. Պոլ-սից հրաւրված դերասաններն ու դերասանու-հիները հասան օգոստոսի 27-ին թիֆլիս: Աս-տու են որ առաջին ներկայացումը կը լինի սեպտեմբերի 3-ին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՖԲԱՆՍՈՒ

Գամբետտա գիւղից մի ընտրողներին հե-տեւալ նամակով: «Սիրելի համալսարանա-ցիներ, օգոստոսի 21-ի ընտրութիւնների ժամանակ ես իմ պարտականութիւն հա-մարեցի ոչինչ գիտնականութիւն չը գնել 20-ի շրջանի երկու բաժնիների մէջ: Եւ կամեաւ էի իմ քաղաքականութեան կա-տարել և հասկանալի հաշիւ տալ 20-ի շրջանի ընտրողներին թիւովի առաջին շը-րջանի մէջ ձայներ իշխանութիւնը օգոստոսի 21-ին ընտրութեամբ ընտրված լինելով, եւ այսօր տե-

ղեկացայ, որ երկրորդ շրջանի մէջ ընտրված եմ միայն համալսարանական մեծամասնու-թեամբ: Այժմ ես արդէն ընդունել եմ իմ վճիռը: Ես իմացայ այն, ինչ որ ինձ հա-կար էր գիտնալ: Ես անագուստ և ընդ-հանուր քուակարկութեան համար (որի հետ խաղաղ չէ կարելի) անկողնի եմ համարում կրկնաքուակարկութիւնը, որ միևնույն ժա-նակ գործնական հետեւանք չէր ունենայ, որովհետեւ միևնույն է մի քանի շարաթիւ-յետոյ հարկաւոր: Կը լինէր երկու շրջան-ներից մէկը ընտրել: Եւ աւելի լաւ եմ հա-մարում այդ ընտրութիւնը այժմ անել: Եւ եղիւ եմ և կը լինեմ թիֆլիսի առաջին շը-րջանի պատգամաւոր: Բաւական է ջը նայե-լով մեր թիւամիւնների ցածութեան և բը-նութիւններին, որոնք իրանց ջանքերը մի-ացրին մեր զէմ, ձեր ընտրութիւնը վրձա-ված է: Այդ ընտրութիւնը հաստատեց, որ փարիզի ազգաբնակչութեան ամենաթի-վեամբ և շուտ սխալվող մասը հետ, միշտ պայման է հանրապետական մի մեծամա-նութիւնը, որ հաւատարիմ է մեծ քաղա-քական առողջ դատողութեանը: Կրտ ա-պացուցներ շատ կան թէ այստեղ և թէ ամբողջ հրաւիրայի մէջ: Կրտ նշանաւո-թիւներ չեն կարող ոչնչացնել ոչ մի քանի կատարած լրագրիները, ոչ արմատական-րի անգուստ աղաղակներ և ոչ յայկած յետադէմների լեզուված հեղուկութիւնն-րը: Այդ անամօթները երբեք չեն կարող ձիւսել այն հաստատ, ստորագրող, ազիւ, ուսուցիչ և յաջորդական վերանորոգել քաղա-քականութեան անողութեանը, որին մենք հետեւում ենք: Մենք կը իմանանք առա-ջագիտութեան կանոնաւոր և յաջորդական ճանապարհով և կանգ կառնենք միայն ժո-ղովրդի կամքը իմանալու համար, ամեն բան ժողովրդի կամքից կը սպասենք և ոչ թէ բունութեանց: Մենք միշտ պատ-րաստ ենք ընդդիմանալ թիւեկամութիւն և յետադէմների: Միշտ պատրաստ կը լի-նենք պահպանել կարող և հանրապետա-կան առաջագիտութիւնը: Ձեզ համար զը-տուր չի լինի արժանաւոր և պատուաւոր ներկայացուցիչ գտնել թիֆլիս ընտրողական շրջանի երկրորդ բաժնի համար, մի ներ-կայացուցիչ, որ հանրապետական փոր-ված և հաւատարիմ ծառայ լինի և որ իր անցեալով արժանի լինի ձեր հաւատա-րակութեանը: Եւ մի խոսք, որոնք հաւա-րուրդ այն ընտրողներից, շարժել իրանց պատգամաւորին: Գտնաւթիւն: Թիֆլիս առաջին շրջանի պատգամաւոր Լէօն Գամ-բետտա: Այժմ ոչ ոք չէ կասկածում, որ Գամբետտա կը զուգահեռ ձրտնալու միմեաւոր-նախագահի պաշտօնը: Հարցը նրանում է միայն, թէ Գրեթի կամաւորապէս կը յան-նի Գամբետտային կապով նոր միմեաւոր-նի համար: Թէ նա կը սպասի պատգամաւորե-րի նոր ժողովի վճիռին, որից ստիպված Գրեթի կը զիմէ Գամբետտային Գամբետ-տայի վերեւ տպված նամակը տպագրե-նում է, որ նա կարել է իր բոլոր յարաբե-րութիւնները արմատականորէն հետ:

ԱՄԵՐԻԿԱ

Գարնիկի կեանքը նորից մի կապակելի եղաւ, երբ յայտնեցին, թէ անհրաժեշտ է երկրորդ անգամ նրան երկարել թիւրմե-րից: Գրեթի օպերացիային: Ահաբանեալ էր մի նոր անցք բացանել, որտեղից դուրս գը-րէր մէջ հաւաքված ժողովը: Գրեթի զի-հիւսնդի արիւնք չը վարակիւր: Այդ նպա-րութիւնները արմատականորէն հետ: